

Faktaboken om mäns våld mot kvinnor

RSK, Riksföreningen - Stoppa Mäns Våld
mot Kvinnor och Maria Scheffer Lindgren

RSK, Riksföreningen - Stoppa Mäns Våld mot Kvinnor och
Maria Scheffer Lindgren

Copyright © 2013 RSK - Riksföreningen Stoppa Mäns Våld
Mot Kvinnor

Ansvarig utgivare: RSK - Riksföreningen Stoppa Mäns Våld Mot
Kvinnor

Framställt på vulkan.se

Tryckt i Riga

ISBN: 978-91-637-3183-9

E-post: info@rskriksforeningen.se

Hemsida: www.rskriksforeningen.se

Vårt 90-konto: 900273-4

Innehåll

Inledning	5
Vad är våld?	8
Våldet i siffror	10
Myter om våldet	12
Våldets hälsokonsekvenser	14
Varningssignaler	16
Normaliseringsprocessen	18
Uppbrottsprocessen	21
Slutord	28
Viktiga länkar	29
Referenser	30

Inledning

Mäns våld mot kvinnor är enligt Världshälsoorganisationen (WHO) och Förenta Nationerna (FN) ett globalt folkhälsoproblem. Totalt sett är män överrepresenterade både som offer och som gärningsmän när det gäller våldsbrott. Utifrån befintlig kunskap är dock kvinnor överrepresenterade som utsatta för olika former av våldsbrott begångna av män i nära relationer. Våld mot kvinnor respektive män sker oftast på olika platser och i olika sammanhang. Det är olika fenomen som delvis måste förklaras och hanteras på olika sätt.

1864 avskaffades den så kallade husagan i Sverige och i slutet av 1970-talet förbjöds barnagan. Det har under de senaste decennierna genomförts en mängd lagstiftningsåtgärder på området. Ändå är det fortfarande vanligt med olika former av våld inom familjerelationer. Det finns ett samband mellan mäns våld mot kvinnor och våld mot barn. Vi vet inte med säkerhet hur många som egentligen drabbas, men vi vet att mäns våld mot kvinnor och barn sker i alla kulturer och i alla samhällsklasser och sociala grupper. Det är av stor vikt att synliggöra särskilt utsatta grupper såsom till exempel våld i samkönade relationer, hedersrelaterat våld, våld mot funktionshindrade, våld mot missbrukande, våld mot äldre samt de som utsätts för våld efter att ha beviljats tillfälligt uppehållstillstånd på grund av anknytning i Sverige. För dessa grupper finns en speciell problematik, men mönstret är detsamma.

En viktig utgångspunkt är att alla former av våld mot kvinnor har sin grund i en maktobalans mellan kvinnor och män på en strukturell nivå och således är ett jämställdhetsproblem. Våldet är dock komplext och utesluter inte även individuella och andra samverkande bakomliggande orsaker. Oavsett uttryck eller bakomliggande orsak är syftet med våld detsamma: Att etablera och utöva makt och kontroll genom att skada och skrämna.

Våldet berör många myndigheter och aktörer såsom till exempel polis, sjukvård, socialtjänst och att åstadkomma samverkan mellan dessa är viktigt. För att kunna arbeta med våldet förebyggande, i bemötande och stöd till utsatta kvinnor och barn, i den rättsliga hanteringen samt i behandling av våldsutövande män krävs kunskap. Det finns fortfarande ett stort behov av utbildning och fortbildning när det gäller våldets orsaker, mekanismer och konsekvenser. Genom ökad kunskap på området kan en förändring åstadkommas.

RSK – Riksföreningen Stoppa Mäns Våld mot Kvinnor är en ideell, politiskt och religiöst obunden förening, som jobbar i förebyggande syfte. Vi arbetar med förmedling av kunskap och information till skolor, myndigheter och företag om mäns våld mot kvinnor och barn, med riktade utbildningsinsatser och föreläsningar. RSK kan bidra med ekonomisk hjälp till kvinnor och barn vid akuta behov. RSK:s vision är nolltolerans för mäns våld mot kvinnor. Syftet med denna skrift är att utifrån den samlade kunskap som finns på området presentera och sprida centrala och viktiga fakta i ett led att förebygga och bekämpa våldet.

Vad är våld?

Det finns olika sätt att definiera våld. Numera är de flesta överens om att det är viktigt att använda en bred definition och att våld innefattar alla handlingar som är avsedda att skada och utöva kontroll. Världshälsoorganisationen (WHO) har slagit fast att våld mot kvinnor handlar om alla handlingar som resulterar i psykisk, fysisk och/eller sexuell skada för en utsatt kvinna¹. Förenta Nationerna (FN) definierar våldet som alla könsrelaterade våldshandlingar som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, oavsett om det sker i det offentliga eller privata livet². Ett annat sätt att beskriva våldets innehåll är att göra en uppdelning i *psykiskt*, *fysiskt*, *sexuellt*, *materiellt*, *latent* samt *ekonomiskt* våld:

- **Psykiskt våld** är kränkande ord eller handlingar som riktar sig mot en närstående person, egendom eller människovärde. Psykiskt våld är också direkt hot om fysiskt våld och våldsamma konsekvenser och indirekt hot om till exempel självmord eller hot riktat mot annan närstående, husdjur eller egendom. Psykiskt våld är också en begränsning av en närståendes rörelsefrihet.

¹ WHO (2002).

² FN (1993).

- **Fysiskt våld** är varje form av oönskad fysisk beröring och fysisk handling som skadar och orsakar fysisk smärta.

- **Sexuellt våld** handlar det om när någon blir tvingad att delta i eller se på sexuella handlingar mot sin vilja. De handlingar som uppfattas av den närstående som sexuellt kränkande är sexuellt våld.

- **Materiellt våld** är den aggressivitet som riktas mot och förstör materiella ting både i och utanför hemmet och som skapar oro och rädsla.

- **Latent våld** är sådan stark ilska och aggressivitet som visar sig i kroppshållning och kroppsuttryck och som skapar rädsla, upplevs som ett hot om våldsamma konsekvenser och/eller påminner om tidigare erfarenheter av fysiskt våld.

- **Ekonomiskt våld** utgörs av en stark obalans när det gäller ekonomisk insyn och inflytande i ett förhållande, där syftet är att utöva makt och kontroll genom att undanhålla och/eller kontrollera gemensamma tillgångar eller skuldsättning utan medgivande från partnern³.

³ Isdal (2001).

Våldet i siffror

FN liknar mäns våld mot kvinnor vid en pandemi, det vill säga en sjukdom som sprids till stora delar av världen, och anger att var tredje kvinna i världen någon gång blivit slagen av en man och att var femte kvinna har utsatts för våldtäkt eller sexuellt tvång.

Statistik från Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) visar att antalet anmälda våldsbrott mot kvinnor har ökat under den senaste tioårsperioden. 2012 gjordes drygt 28 000 anmälningar av misshandel mot kvinnor över 18 år, vilket innebär i genomsnitt 79 anmälningar per dag. Åttiofem procent av de som misstänks för våld mot kvinnor är män. Närmare 17 000 sexualbrott anmäldes 2012, vilket innebär i genomsnitt 48 anmälningar per dag. Det är främst män som misstänks för sexualbrott, enligt BRÅ 98 procent. Mörkertalet anses dessutom vara stort när det gäller mäns olika former av våldsbrott mot kvinnor och uppges i olika sammanhang vara 75-80 procent. Cirka 20 kvinnor i Sverige dödas varje år av en man hon känner⁴. En svensk omfångsundersökning har visat att 46 procent av tillfrågade kvinnor hade varit utsatta för någon form av våld av en man efter sin femtonårsdag⁵. Rädda barnen har uppskattat att hundratusentals barn upplever våld varje år i Sverige. Tio procent av alla barn har nå-

⁴ BRÅ, Brottsförebyggande rådet (2013).

⁵ Lundgren med flera (2001).

gon gång blivit utsatta för sexuella övergrepp⁶. Kostnaderna för våldet uppgår enbart i Sverige till flera miljarder per år⁷.

⁶ Svedin & Bank (2002).

⁷ Socialstyrelsen (2006).

Myter om våldet

Vilka orsaker som anges för våldet och vilka begrepp man använder får betydelse för vilka åtgärder som anses nödvändiga, relevanta och effektiva för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Det har använts olika begrepp för våld i nära relationer genom åren och i olika sammanhang, till exempel lägenhetsbråk, familjevåld och kvinnovåld. Det är begrepp som riskerar att osynliggöra vad våldet faktiskt handlar om. Det anses numera viktigt att istället fokusera på förövarna när man talar om mäns olika former av våld mot kvinnor. Därför är det viktigt att använda uttrycken *mäns våld mot kvinnor* och *mäns våld mot kvinnor i nära relationer*.

Vilka begrepp som används hänger samman ett antal traditionella föreställningar och myter om det könsrelaterade våldet, till exempel att våldsamma män har bristande impuls kontroll och inte kan kontrollera sina aggressioner, att det är kvinnan som provocerar fram våldet hos mannen, att det är speciella kvinnor som utsätts för våld, att vissa kvinnor söker sig till våldsamma män eller att våldet utövas av män i lägre sociala grupper, invandrare, män som är alkoholiserade, psykiskt sjuka eller arbetslösa. Med hjälp av sådana myter blir mäns våld mot kvinnor ett problem inom specifika grupper och inte ett samhälls- folkhälso- och människorättsproblem.

Angående påståendet att vissa män har bristande impuls kontroll och inte kan kontrollera sina aggressioner är det tvärtom så det våld som män utövar mot kvinnor i en nära relation ofta är i hög grad kontrollerat: Våldet sker på en bestämd plats (hemmet), en bestämd tidpunkt (oftast kvällar och nätter) och när kvinna och mannen, bortsett från barnen, är ensamma hemma. Det fysiska våldet sker dessutom främst mot kroppsdelar som går att täcka med kläder. Våldsamma män vet mycket väl vad de gör då de använder våld och att deras syfte är att göra kvinnan allt mer foglig och anpassad.

Att kvinnor skulle provocera fram våldet hos männen är också en myt. Undersökningar visar tvärtom att våldet oftast kommer som en total och obegriplig överraskning för kvinnan och att det i själva verket ofta handlar om att kvinnan överskridit gränsen för vad mannen anser vara ett lämplig beteende för en kvinna. Man brukar också tala om att vissa kvinnor söker sig till våldsamma män. Undersökningar visar dock att kvinnor som blivit utsatta för våld i en relation oftast inte blir det i en ny relation. Däremot begår förövaren vanligen våldshandlingar i en ny relation. Det finns en myt om att det är psykiskt svaga kvinnor som blir miss-handlade. Det är en myt som kommit till genom att man undersökt kvinnors tillstånd efter år av misshandel och har tolkat det som den ursprungliga orsaken till våldet istället för en konsekvens av våldet⁸.

⁸ Eliasson (1997).

Våldets hälsokonsekvenser

Våldet får omfattande konsekvenser för de kvinnor som utsätts och innebär ett multitrauma, med vilket menas att det medför fysiska, psykiska, ekonomiska och sociala konsekvenser. En mängd undersökningar visar att kvinnors fysiska och/eller psykiska ohälsa har ett starkt samband med att ha blivit utsatt för olika former av könsrelaterat våld i barndomen eller i vuxen ålder. Det kan handla om fysiska skador, psykosomatiska besvär och psykiska stresssymptom. Oavsett om våldshandlingar är kriminaliserade eller inte anses de ha en negativ effekt på kvinnors hälsa. Hemmet är statistiskt sett den farligaste platsen för kvinnor att vistas på. Socialstyrelsen har beräknat att mellan 12000 och 14000 kvinnor varje år i Sverige besöker öppenvården på grund av våld från en partner⁹.

Många våldsutsatta kvinnor drabbas av så kallat *posttraumatiskt stressyndrom (PTSS)* (på engelska: *Posttraumatic stress disorder PTSD*). PTSS handlar om att ha varit utsatt för en kort- eller långvarig händelse eller situation av hotande eller katastrofal natur som orsakar allvarlig stress, med symptom som handlar om ångestfyllda återupplevelser av händelsen, undvikande av liknande situationer, minnesförluster och en förhöjd spänningsnivå men kan också ses som en sund reaktion på och en bearbetning av det man har varit med om. PTSS blev från början en diagnos

⁹ Socialstyrelsen (2009).

efter Vietnamkriget när man studerat långtgående psykologiska effekter hos amerikanska soldater med upplevda krigstrauman¹⁰.

Barn som upplever våld går också igenom svåra traumatiska upplevelser, oavsett om de är direkt eller indirekt drabbade, och kan precis som utsatta kvinnor drabbas av olika psykiska stressreaktioner och posttraumatiskt stressyndrom. Barn är dock (precis som kvinnor) unika och kan reagera på olika sätt och använda olika strategier för att hantera sina upplevelser. Upplevelserna kan visa sig genom ont i magen och sömnproblem, oro, ångest, utåtvänt eller inåtvänt beteende. Risken finns också att utsatta barn så småningom går in i olika former av missbruk eller självskadebeteende.

¹⁰ Herman (2001), Flouri (2005).

Varningssignaler

Det syns inte utanpå om en man har en benägenhet att bete sig våldsamt i en nära relation. Men vi vet att våldet förekommer i alla kulturer, åldrar och samhällsgrupper. Genom den samlade kunskapen som finns på området vet vi också att det tidigt i en relation kan finnas vissa varningssignaler som tecken på att en relation kan bli våldsamt, ett beteende från mannens sida som kvinnan istället riskerar att uppfatta som kärlek och omsorg. Det fysiska våldet brukar under en kortare eller längre tid föregås av de här varningssignalerna som i mångt och mycket kan betecknas som olika former av psykiskt våld. En typisk man som utövar våld mot kvinnor brukar vara överdrivet charmig, uppvaktande och hjälpsam till en början och försätter kvinnan på så sätt i tacksamhetsskuld gentemot honom. En typisk man som utövar våld mot kvinnor höjer kvinnan till skyarna, sätter henne på en piedestal, säger ofta hur mycket han älskar henne och vill oftast flytta ihop eller gifta sig tidigt i relationen. Nedan presenteras en lista över andra typiska varningstecken:

Han är svartsjuk. Han tycker inte om att hon pratar med andra män och utsätter henne för ogrundade anklagelser om otrohet. Han kallar henne ”hora” eller ”fitta”.

Han använder ett kontrollerande beteende. Han talar illa om hennes vänner och släktingar. Han vill helst ha henne för sig själv och vill bestämma vilka hon ska umgås med, vilket leder till en

successiv isolering. Han vill förbjuda henne att bestämma över pengar. Han anmärker på hennes utseende, hennes sätt att klä sig, prata och bete sig. Han vill veta vart hon ska ta vägen och när hon kommer hem. Han kanske till och med skjutsar henne till och från jobbet och andra aktiviteter för att ha kontroll. På så sätt begränsar han successivt hennes livsutrymme och avskärmar henne alltmer från omvärlden.

Han talar illa om sina tidigare partners

Han har en nedvärderande kvinnosyn

Han pressar henne att ha sex eller får henne att utföra sexuella handlingar mot sin vilja

Han skrämmer henne och slår sönder saker när han är arg

Han är våldsam mot djur

Det här är typiska varningstecken i en typisk misshandelsrelation. Om man som kvinna är vaksam på dessa så kan man i bästa fall dra sig ur relationen redan innan det första fysiska våldet. Att ha den här kunskapen kan vara livsavgörande.

Normaliseringsprocessen

Det finns flera utmärkande och typiska drag för det våld som sker inom nära relationer. Man brukar tala om *våldets normaliseringsprocess*, en livsfarlig nedbrytningsprocess för en utsatt kvinna som bland annat förklarar varför det kan vara svårt för henne att lämna en våldsam man, en teori som i Sverige har utvecklats av Eva Lundgren¹¹. Det är viktigt att komma ihåg att det i grunden handlar om en kärleksrelation, åtminstone från kvinnans sida. Hon blir till en början uppvaktad och känner sig lycklig, smickrad och älskad.

Våldets normaliseringsprocess innebär att mannen i relationen successivt minskar kvinnans handlings- och livsutrymme, bland annat genom svartsjuka och olika former av kontrollerande agerande och annat beteende som ingår i de olika varningssignalerna. Då det fysiska våldet väl inträder har mannen oftast redan lyckats göra kvinnan väldigt bunden till honom. Efter varje våldstillfälle ber mannen oftast om förlåtelse, säger att det aldrig ska hända igen och att han älskar henne så mycket. Mannen vill ofta att de efter ett våldstillfälle ska förenas i sex. Det första fysiska våldet kommer oftast som en chock för kvinnan. Men eftersom mannen får henne att överta hans förklaringar till våldet, att det är hon och hennes beteende som är orsaken så ses våldet av kvinnan som en reaktion på att något är fel på henne och om

¹¹ Lundgren (2004).

hon bara ändrar sig så kommer våldet att upphöra. Hans verklighet blir hennes. Intervjustudier visar att det ofta är svårt för kvinnan att förstå och uttrycka i ord vad som händer. Det är en successiv process i vilken kvinnan hela tiden försöker anpassa sig till mannens oberäknelighet så att hon ska slippa bli slagen, vilket inte utesluter att hon också försöker använda sig av olika motståndsstrategier. Mannens ständiga växling mellan våld och värme innebär dock en berg- och dalbana för kvinnan som gör att gränserna mellan våld och kärlek till slut suddas ut och skapar ett kaos i både tanke och känsla hos kvinnan. Mannen brukar framställa sig som ovärderlig för kvinnan och säger att ingen annan vill ha henne. Våldet blir så småningom ett normalt inslag i vardagen som accepteras och försvaras av både kvinnan och mannen. Utsatta kvinnor använder olika strategier som till en början går ut på att få våldet att upphöra och som senare i processen övergår till strategier för att överleva.

Ett viktigt begrepp i sammanhanget är det så kallade ”*Stockholmsyndromet*”, ett begrepp som kom till i samband med så kallade Norrmalmstorgsdramat, ett bankrån i Stockholm på 1970-talet då bankpersonal togs som gisslan av bankrånarna. Det beskriver den känslomässiga bindning (på engelska ”*traumatic bonding*”) som kan uppstå mellan exempelvis kidnappare och deras gisslan, sektledare och sektmedlemmar, misshandlande föräldrar och misshandlade barn och de positiva känslor som utvecklas mot förövaren. Förutsättningarna för att en traumatisk känslomässig bindning ska uppstå är att det föreligger en *maktobalans* mellan parterna, att det förekommer ett *upprepat psykiskt*

och/eller fysiskt våld samt en *växling mellan våld och värme* från förövaren. På senare år har man använt det här fenomenet även i samband med kvinnomisshandel och som förklarar varför det kan vara svårt för en våldsutsatt kvinna att lämna relationen, utan att för den skull placera henne i en handlingsförlamande offerroll¹².

¹² Dutton & Painter (1981).

Uppbrottsprocessen

På senare år har man uppmärksammat att kvinnor faktiskt använder olika strategier för att hantera det våld de utsätts för, att de använder sig av olika motståndsstrategier och ofta gör flera försök att lämna relationen innan de till slut lyckas. Även en kvinnans rätt att välja att faktiskt stanna kvar i en relation trots att det förekommit våld har diskuterats. Man menar att det är viktigt att även betrakta kvinnor som väljer att stanna i en våldsam relation som aktiva och handlingskraftiga subjekt, som en motbild mot den vanliga föreställningen om kvinnor som stannar kvar som svaga, inkompetenta och maktlösa. Man kan tro att det är kvinnans önskan om att bryta upp från ett förhållande som orsakar våldet. Forskning visar dock att om våld förekommer under en separation har det även förekommit under relationen¹³.

Den samlade kunskapen när det gäller misshandlade kvinnors uppbrott från en våldsam relation visar att det handlar om flera processer som sker gradvis och är mycket komplexa¹⁴. En kvinna blir fysiskt misshandlad i genomsnitt 30 gånger innan hon kommer i kontakt med polisen. Ett viktigt steg på vägen i en uppbrottsprocess är flera tillfälliga uppbrott, i genomsnitt 3-5 stycken. Andra viktiga steg är ekonomiska möjligheter och stöd

¹³ Ekbrand (2006).

¹⁴ Se till exempel Dobash & Dobash (1980) Enander med flera (2011), Holmberg & Enander (2004), Hydén (1999), Häggblom & Möller (2007), Laycock (1997) Scheffer Lindgren & Renck (2008).

från omgivningen. Intervjuade kvinnor har beskrivit hur de till slut kommer till en avgörande vändpunkt som möjliggör ett definitivt uppbrott. Fyra viktiga faktorer anses påverka det slutgiltiga uppbrottet: Våldet eskalerar, rädsla för barnens, andras eller den egna säkerheten, personlig styrka och handlingskraft samt att kvinnan börjar inse att hon lever i en misshandelsrelation.

I figuren på sidan 22 nedan illustreras, utifrån en intervjustudie av fjorton våldsutsatta kvinnor, uppbrottsprocessen genom en teoretisk modell¹⁵. Uppbrottsprocessen består enligt den modellen av tre faser; den första som handlar om olika kvarhållande faktorer, den andra som handlar om en balansgång mellan att stanna och att lämna och den tredje fasen som handlar om den definitiva vändpunkten. I hela den här processen ingår faktorer som alla går att relatera till rädsla på olika sätt. Figuren visar på komplexiteten i kvinnors uppbrott från en våldsam relation och att uppbrottsprocessen inte framskrider på en rak linje utan snarare genom två steg framåt och ett steg bakåt och så framåt igen, vilket synliggörs genom spiralformen. Rädslan i hela uppbrottsprocessen är central, en rädsla som till en början fungerar som ett hinder att lämna och som till slut övergår till att bli en drivkraft ut ur relationen. Rädslan beskrevs så här av en intervjuad kvinna:

”Det sitter fortfarande så djupt, rädslan för vad han ska göra, för du har ingen chans att parera, du vet inte vad han ska falla ut

¹⁵ Scheffer Lindgren & Renck (2008), Scheffer Lindgren (2009). Illustration Monica Jakobsson, här i en svensk översättning.

mot eftersom du får skäll för allt. Den dagliga terrorn sitter så djupt, att inte vara trygg i sitt eget hem, det får mig att sitta nu här och skaka... det var som att ramla från himlen rakt ner i helvetet”

En kvinna berättade: ”Att vara så spänd så att det kändes som om du stod upp fast du låg ner i sängen”. En annan kvinna: ”Hur länge skulle det vara (lugnet), två dagar, tre, en vecka, du visste aldrig”.

Analysen visar att kvinnorna gradvis utvecklar starka emotionella band (*traumatic bonding*) till männen. När rädslan blir starkare än de emotionella banden blir det möjligt för en kvinna att lämna mannen. De emotionella banden som kvinnorna utvecklar till männen i de här relationerna beskrev en intervjuad kvinna så här:

”På nåt sätt känns det som ju mer han slog desto mer älskade jag honom, på nåt sjukt sätt blev det så.....(senare under intervjun) det är så svårt att förklara men dom har sån makt, ett sånt sug i en så man liksom bara...jag VILL INTE men jag kanske MÅSTE, ungefär en sån känsla”.

Den första fasen i uppbrottsprocessen utmärks av flera faktorer som hindrar kvinnorna från att bryta upp, såsom den passionerade förälskelsen i männen, våldets smygande förlopp, en pendling mellan våld och värme, kvinnornas anpassning till männen och hoppet om en förändring, fokus på barnen samt känslor av skuld och skam. En kvinna beskrev: *”Jag var tvungen att balansera honom och barnen hela tiden....för att se till att barnen hade*

lugn och ro". Angående känslor av skuld och skam uttryckte en intervjuad kvinna:

"Jag ändrade telefonnummer, för jag kunde inte svara, vad skulle jag säga... allt hade gått åt helvete. Det var den här oerhörda skammen... jag kände en fruktansvärd skuld... jag såg ingen utväg förstår du... jag visste inte vad jag skulle göra".

I nästa fas i processen gör kvinnorna olika försök att lämna männen på grund av våldets upptrappning. Männens vägran att släppa taget genom förföljelse av kvinnorna och ökade hotelser orsakar dock en ökad rädsla och ambivalenta känslor hos dem och processen handlar nu en balansgång mellan att lämna eller att stanna. Att våldet successivt ökar är ett typiskt mönster i de här relationerna. En kvinna berättade under en intervju hur hon en kort tid efter en sen abort blev utsatt för en grov våldtäkt av mannen:

"... jag bad ju honom sluta för det gjorde ju ont medan han höll på. Sen gick jag väl upp då och försökte gå på toaletten, och börjar störtblöda och jag har jätteont och bara liksom, man är ju chockad själv då. Vadå, du måste göra någonting, du måste ringa ambulansen eller någonting för jag hade så ont, jag gick dubbelvikt och blodet bara rann. Och jag tog mig väl till där (badrummet) och man försökte ju liksom och herregud vad ska jag göra. Och det enda han gjorde var att han kom in och sen kasta han en jädra skurtrasa på mig och så skrek han att du får för faan torka upp för att du har blodat ner..."

En intervjuad kvinna beskrev hur mannen reagerade när hon förde skilsmässa på tal:

”Det beror lite på, för ibland så blev det så här då att...att han skulle dö, ibland misshandlade han mig. Och ibland så hotade han mig att ja gör det du men då kommer du aldrig att få se xxx (sonen) mer. Så det var liksom någon av dom lösningarna. Och så kände jag bara, nej jag orkar nog inte genomföra det här. Och så på med den där kappan igen då, att nu ska det här bli bra”.

En annan kvinna uttryckte hur svårt det hade varit att ta det slutgiltiga steget att bryta upp: ”Det var ju kortsiktigt, kortsiktigt var det ju alltid lättast att gå tillbaka för jag visste att den dagen jag gör slut på allvar, då måste jag vara så mentalt förberedd och liksom veta att jag är stark så att jag klarar det, och det var jag inte då”.

I den sista fasen i uppbrottsprocessen förvandlas hela situationen till en frigörande vändpunkt och det slutgiltiga (fysiska) uppbrottet, i flera fall tack vare externt stöd, att kvinnan inser att våldet aldrig kommer att upphöra, att hennes känslor för mannen svalnar eller att hon inser att barnen blir indirekt eller direkt drabbade. Situationen kan också bli så hotfull att hon helt enkelt känner sig tvungen att välja mellan att leva eller att dö. Hur en våldssituation gjorde att kvinnans känslor för mannen försvann och ledde till en definitiv vändning beskrevs i en intervju så här: *”Och då känner jag nej det här går inte, där slog han sönder det sista som fanns kvar”*. En kvinna berättade angående rädslan för att dö: *”Och jag kände som situationen var då att jag vågade inte somna före honom för jag var rädd att han skulle ha ihjäl mig i sömnen”*. Hur barnens utsatthet kan vara det som ger en kvinna styrka att till slut lämna mannen beskrevs av en kvinna så här:

”Och sen vet jag vid ett tillfälle då att.....han blev arg på mig, och varför vet jag faktiskt inte. Jag tror att det var för att hon (bebisen) skrek och då kastade han sig över mig och tog tag i håret så här bak i nacken och bara vänder mig för att jag stod ju så (visar famnen) med xxx(bebisen), vänder mig mot väggen och sen börjar och ställer sig och dunkar in henne och mig i väggen. Och jag försöker så mycket det går att hålla emot men det är ju inte så lätt så både hon och jag far in i väggen...och jag skriker och ber att vad gör du, vad gör du...och jag tänkte på henne och hon skriker hysteriskt. Så gjorde han så en tio, femton gånger och sen stack han ju. Och då var man ju, det gjorde ju ont och man var ju rädd för hennes del och allting...men framförallt chocken...jag trodde inte att han någonsin skulle göra någonting mot henne. Då tror jag att första polletten föll ner att jag måste ta mig härifrån...på något sätt alltså”.

Frigörande vändpunkt

- Avgörande insikt
- Extern stöd
- Tvingad att välja mellan att lämna eller att dö
- Skydda barnen

Balansgång mellan att lämna och att stanna

- Gradvis upptrappning av våldet
- Mannen släpper inte taget

Kvarhållande faktorer

- Passionerad kärlek
- Våldets smygande förlopp
- Pendling mellan våld och värme
- Anpassning och hopp om förändring
- Fokus på barnen
- Känslor av skam och skuld

KÄNSLO-
MÄSSIGA
BAND

Rädsla som en drivkraft att bryta upp

Teoretisk modell som beskriver misshandlade kvinnors uppbrottsprocess
Scheffer Lindgren & Renck (2008)

Slutord

Att vara utsatt för våld sätter djupa spår. Men det går att komma ur den kris som det innebär att vara våldsutsatt och att få ett normalt, lyckligt och meningsfullt liv igen. Våga anmäla om du själv eller någon i din omgivning är drabbad, tag kontakt med närmaste kvinnojour eller polis. Våldet är ett brott, ett socialt problem, ett hälsoproblem, en jämställdhetsfråga och en fråga om mänskliga rättigheter som aldrig kan tolereras.

Viktiga länkar

www.bra.se (Brå – Brottsförebyggande rådet)

www.kvinnofridslinjen.se (Kvinnofridslinjen)

www.amnesty.se (Amnesty international)

www.nck.uu.se (NCK, Nationellt Centrum för Kvinnofrid)

www.roks.se (Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige)

www.rskriksforeningen.se (Riksföreningen – Stoppa Mäns Våld mot Kvinnor)

www.insamlingskontroll.se (SFI – Svensk Insamlingskontroll)

www.kvinnojouren.se (Sveriges Kvinno- och tjejjourers Riksförbund SKR)

www.who.int/en (WHO - World Health Organization)

Referenser

- BRÅ, Brottsförebyggande rådet. (2013) hämtat från:
<http://www.bra.se/bra/brott--statistik.html> 2013-03-22.
- Dobash, R.P. & Dobash, R.E. (1980). *Violence against wives*.
London: Open Books.
- Dutton, D. & Painter, S.L. (1981). Traumatic bonding: The
development of Emotional Attachments in Battered Women and
Other Relationships of Intermittent Abuse. *Victimology: An in-
ternational Journal* 6, 139-155.
- Ekbrand, H. (2006). *Separationer och mäns våld mot kvinnor*.
Studies in sociology No 28, Göteborgs universitet, avdelningen
för sociologi.
- Eliasson, M. (1997). *Mäns våld mot kvinnor*. Stockholm: Natur
& Kultur.
- Enander, V. (2008). *Women leaving violent men. Crossroads of
emotion, cognition and action*. Skriftserien 2008:3. Göteborgs
universitet: Institutionen för socialt arbete.
- Enander, V., Eriksson Larsson, S., Fries, J., Holmberg, C., Lars-
dotter, S. & Olsson, H. (2011). *Hur går hon? Om att stödja miss-
handlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Lund: Studentlitteratur.

- Flouri, E. (2005). Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD), What We Have Learned and What We Still Have Not Found Out. *Journal of interpersonal violence* 20, 373-379.
- FN, Förenta Nationerna. (1993). Deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor.
- Herman, J.L. (2001). Trauma and recovery. From domestic abuse to political terror. London: Pandora.
- Holmberg, C. & Enander, V. (2004). Varför går hon? Om miss-handlade kvinnors uppbrottsprocess. Ystad: Kabusa.
- Hydén, M. (1999). The world of fearful: Battered women's narratives of leaving abusive husbands. *Feminism and Psychology*, 9, 449-469.
- Hägglom, A. & Möller, A. (2007). Fighting for survival and escape from violence: Interviews with battered women. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 2(3), 169-178.
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.
- Laycock, G. (1997). Våld mot kvinnor i nära relationer. Upprepad viktimisering – förebyggande strategier. I Olsson, M. (red) (1997). Våld mot kvinnor. Stockholm: Brottsförebyggande rådet och Fritzes.

Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J. & Kalliokoski, A.M. (2001). *Slagen Dam - Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Stockholm: Brottsoffermyndigheten.

Lundgren, E. (2004). *Våldets Normaliseringsprocess*. Stockholm: ROKS.

Scheffer Lindgren, M. & Renck, B. (2008). Intimate partner violence and the leaving process: Interviews with abused women. *International Journal of Qualitative studies on health and Well-being*, 3, 113-124.

Scheffer Lindgren, M. (2009). *Från himlen rakt ner i helvetet – från uppbrott till rättsprocess vid mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Karlstad: Karlstad University Press.

Socialstyrelsen. (2006). *Kostnader för våld mot kvinnor – En samhällsekonomisk analys*.

Socialstyrelsen (2009). *Folkhälsorapport*.

Svedin, C-G & Banck, L. (2002). *Sexuella övergrepp mot flickor och pojkar*. Lund: Studentlitteratur.

WHO, Världshälsoorganisationen (2002). *World report on violence and health*. Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B. & Lozano, R. (eds). Geneva: World Health Organisation.